

Nr 32.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Genom en den 21 mars 1947 dagtecknad proposition, nr 197, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Härigenom förordnas, att 8 och 10 §§ förordningen den 30 juni 1943 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skola upphöra att gälla, samt att 1, 4, 7 och 9 §§ samma förordning ävensom övergångsbestämmelsen till densamma skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

1 §.

För tillgodoseende ———— i barnmorskedistrikt.

Varje landstingsområde samt varje stad, som icke deltagar i landsting, skall utgöra ett barnmorskedistrikt. Medicinalstyrelsen äger dock förordna, att stad, som ej deltagar i landsting, skall undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorskans uppgifter inom förlossningsvården utan annan ersättning av den vårdade än för kostnad, som avses i 8 §.

Varje landstingsområde samt varje stad, som icke deltagar i landsting, skall utgöra ett barnmorskedistrikt. Medicinalstyrelsen äger dock förordna, att stad, som ej deltagar i landsting, skall undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorskans uppgifter inom förlossningsvården.

(Nuvarande lydelse:)

4 §.

Det åligger distriktsbarnmorska:

1) att utan *annan* ersättning av den vårdade *än i 8 § sägs* lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet och lämna eftervård åt kvinnor, som efter förlossning vårdas i hemmet;

2) att tjänstgöra ————— i hemmen.

Tjänstgöring, som ————— av barnavårdsnämnd.

Det ankommer ————— för hemsjukvård.

7 §.

Distriktsbarnmorska skall åtnjuta *dels kontant lön av minst ettusenåtta-hundra kronor för år jämte tre ålders-tillägg, vart och ett å etthundraåttio kronor, efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring ävensom det eller de tillägg, som skulle utgå å den kontanta lönen, därest hon vore statsanställd och underkastad civila avlöningsreglementet, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Bostaden skall omfatta minst ett rum och kök jämte nödiga uthus ävensom, där hinder härför icke möter, särskilt rum för mottagning. Uppkommer tvist om utgörande eller beskaffenhet av naturaförmåner eller om ersättning för sådana förmåner, skall tvisten hänskjutas till medicinalstyrelsens avgörande.*

Distriktsbarnmorska skall tillika kostnadsfritt erhålla *alla för sina arbetsuppgifter erforderliga förbrukningsartiklar*, varjämte, där så utan oskäligen kostnad kan ske, fri telefon skall beredas henne.

(Föreslagen lydelse:)

4 §.

Det åligger distriktsbarnmorska:

1) att utan ersättning av den vårdade lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet och lämna eftervård åt kvinnor, som efter förlossning vårdas i hemmet;

7 §.

Distriktsbarnmorska skall åtnjuta kontant lön *med minst det belopp, som enligt vad särskilt är stadgat är förutsättning för att statsbidrag till hennes avlöning skall utgå.*

Distriktsbarnmorska skall tillika kostnadsfritt erhålla *all för hennes arbetsuppgifter erforderlig utrustning och förbrukningsmateriel. Där hinder härför icke möter, skall distriktsbarnmorska beredas särskilt rum för mottagning*, varjämte, där så utan oskäligen kostnad kan ske, fri telefon skall beredas henne.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Därjämte skall — — — barnmorskestyrelsen bestämmer.

För kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter, skall distriktsbarnmorska erhålla ersättning efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktementsklass *III F*. Företager distriktsbarnmorska resa för tjänstgöring, som avses i 4 § första stycket under 3) eller 4), skall hon vara berättigad till ersättning för resekostnaderna i den omfattning, i vilken ersättning för sådana resekostnader utgår till distriktsköterska, som är anställd hos landstinget eller staden.

Då barnmorskestyrelsen eller medicinalstyrelsen ålägger distriktsbarnmorska tjänstgöring, som nödgar henne att flytta till annan ort, äger hon uppbära ersättning för flyttningkostnad enligt de bestämmelser, som gälla för de statens befattningshavare, som äro hänförda till rese- och traktementsklass *III F* i gällande resereglemente.

9 §.

Landsting och stad, som ej deltagar i landsting, hava att bestrida såväl kostnader för lön och andra förmåner till distriktsbarnmorska inom distriktet som de övriga utgifter, vilka sammanhånga med sådan barnmorskas verksamhet och ej ersättas av den vårdade.

För kostnader i anledning av färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter, skall distriktsbarnmorska erhålla ersättning efter vad som föreskrives i gällande resereglemente beträffande rese- och traktementsklass *III D*. Företager distriktsbarnmorska resa för tjänstgöring, som avses i 4 § första stycket under 1), skall hon vara berättigad till ersättning för resekostnaderna enligt vad som föreskrives beträffande reseklass *III* i nämnda reglemente. Företager distriktsbarnmorska resa för tjänstgöring, som avses i 4 § första stycket under 3) eller 4), skall hon vara berättigad till ersättning för resekostnaderna i den omfattning, i vilken ersättning för sådana resekostnader utgår till distriktsköterska, som är anställd hos landstinget eller staden.

Då barnmorskestyrelsen eller medicinalstyrelsen ålägger distriktsbarnmorska tjänstgöring, som nödgar henne att flytta till annan ort, äger hon uppbära ersättning för flyttningkostnad enligt de bestämmelser, som gälla för de statens befattningshavare, som äro hänförda till rese- och traktementsklass *III D* i gällande resereglemente.

9 §.

Landsting och stad, som ej deltagar i landsting, hava att bestrida såväl kostnader för lön och andra förmåner till distriktsbarnmorska inom distriktet som de övriga utgifter, vilka sammanhånga med sådan barnmorskas verksamhet.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Övergångsbestämmelse.

Där inom barnmorskedistrikt finnes en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall sådan barnmorska, där est hon åtagit sig att *utan annan ersättning än för kostnad, som avses i 8 §*, lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som efter förlossning vårdas i hemmet, och tillika förbundit sig att avgå från sin befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår, åtnjuta, förutom henne från vederbörande kommun eller kommuner tillkommande löneförmåner, ett lönetillskott av fyrahundra kronor om året jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa för lämnad vård. Nämnda lönetillskott och ersättning skola helt gäldas av statsmedel.

Övergångsbestämmelse.

Där inom barnmorskedistrikt finnes en eller flera barnmorskor, som äro fast anställda av kommun eller kommuner enligt lagen den 13 juni 1908 (nr 57) angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska, skall sådan barnmorska, där est hon åtagit sig att *utan ersättning av den vårdade* lämna förvård åt havande kvinnor, biträda vid förlossning i hemmet ävensom lämna eftervård åt kvinnor, som efter förlossning vårdas i hemmet, och tillika förbundit sig att avgå från sin befattning vid uppnådda femtiofem levnadsår, åtnjuta, förutom henne från vederbörande kommun eller kommuner tillkommande löneförmåner, ett lönetillskott av fyrahundra kronor om året jämte ersättning för *resekostnader enligt vad för distriktsbarnmorska är stadgat och för lämnad vård enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa*. Nämnda lönetillskott och ersättning skola helt gäldas av statsmedel.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1947.

De grundläggande bestämmelserna rörande distriktsbarnmorskeväsendet återfinnas i *förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.* samt kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 572) om statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor. Därjämte finnas åtskilliga detaljstadganden i skilda författningar. Enligt 1 § nämnda förordning är riket för tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp indelat i barnmorskedistrikt. Sådant distrikt utgöres av landstingsområde och stad utanför landsting. Medicinalstyrelsen äger dock förordna, att stad, som ej deltagar i landsting, skall undantagas från distriktsindelningen, under villkor att staden träffar avtal med tillräckligt antal barnmorskor att fullgöra distriktsbarnmorskans uppgifter inom förlossningsvården.

I enlighet härmed hava städerna Hälsingborg och Gävle undantagits från distriktsindelningen.

Enligt 7 § samma förordning skall distriktsbarnmorska åtnjuta avlöningsförmåner med *dels* kontant lön av minst 1 800 kronor jämte tre ålderstillägg à 180 kronor efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, ävensom de eller det tillägg, som skulle utgå å den kontanta lönen, därest hon vore statsanställd och underkastad civila avlöningsreglementet — för närvarande inalles 31 % på grundbeloppet jämte ålderstilläggen — *dels ock* kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning härför efter ortens pris. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 juni 1946 skall under budgetåret 1946/47 till varje ordinarie distriktsbarnmorska utgå ett månatligt tillägg å lönen av 50 kronor per månad, varå ej skall räknas rörligt tillägg eller kristillägg. Distriktsbarnmorska skall tillika kostnadsfritt erhålla alla för sina arbetsuppgifter erforderliga förbrukningsartiklar, varjämte, där så utan oskälig kostnad kan ske, fri telefon skall beredas henne. Därjämte finnas stadganden om fri sjukvård, semester, ersättning vid tjänstledighet m. m. Emellertid äga dessa stadganden icke tillämpning för befattning, som är inordnad under vederbörande kommunala organs avlöningsreglemente för andra befattningar inom hälsovården och sjukvården. I 10 § förutnämnda förordning stadgas, att under tid, då distriktsbarnmorska på grund av tjänstgöring utanför det henne i första hand anvisade området nödgas byta boningsort, skall hon å tjänstgöringsorten förses med möblerat rum jämte värme och lyse. När dylik tjänstgöring avser fullgörande av annan distriktsbarnmorskas åligganden vid förfall för denna, skola nämnda förmåner tillhandahållas av sistnämnda distriktsbarnmorska; dock att i fall då denna på grund av familjeförhållanden, sjukdom eller andra synnerliga skäl icke lämpligen kunnat upplåta sin bostad åt den, som fullgör hennes åligganden, utan i stället bestritt kostnaderna för anskaffande av annan bostad åt ställföreträdaren, det åligger vederbörande landsting eller stad att bereda distriktsbarnmorskan gottgörelse för nödiga kostnader. I övriga fall åligger det landstinget eller staden att låta förse den ställföreträdande barnmorskan med nämnda förmåner. Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmån, varom stadgas i 10 §, ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av tvist hänskjutas till medicinalstyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut.

Enligt 8 § i förordningen stadgas rörande distriktsbarnmorskornas resekostnader för förrättning i barnaföderskas hem, att för sådan färd, som överstiger en kilometer, barnmorska är berättigad att av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt taxa, som fastställes av medicinalstyrelsen. Det allmänna har sålunda ej någon skyldighet att ersätta ifrågakvarande resekostnader.

Beträffande distriktsbarnmorskas utrustning stadgas i 7 § nyssnämnda förordning, att barnmorskan skall av huvudmannen kostnadsfritt erhålla alla för sina arbetsuppgifter erforderliga förbrukningsartiklar. Däremot föreskrives i stadgan den 13 maj 1938 (nr 191) för barnmorskeun-

dervisningen, att barnmorskeelev för erhållande av legitimation bland annat skall förete intyg av överläraren vid barnmorskeläroanstalten, att hon anskaffat för barnmorskeyrket erforderlig utrustning, bestående av vissa instrument m. m. Vid de sedvanliga repetitionskurserna skola distriktsbarnmorskorna för kontroll medföra sina instrument. Efter framställning från medicinalstyrelsen har emellertid Kungl. Maj:t den 7 september 1945 bemyndigat medicinalstyrelsen att, därest barnmorska vid ansökan om legitimation icke företer sådant intyg, å barnmorskebrevet teckna legitimationsbevis, innefattande rätt att tjänstgöra endast i förlossningsanstalt, som innehar för barnmorskeyrket erforderlig utrustning.

Sedan 1944 års lönekommitté, avseende sjukvårds- och ekonomipersonal, i ett den 30 september 1946 avgivet betänkande (SOU 1946: 67) framlagt förslag till löneställning för bl. a. distriktsbarnmorskor, har frågan om lönerna för distriktsbarnmorskor uppskjutits i avbidan på att grunderna för statsbidrag till dessa löner närmare prövats av 1946 års statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården. Sistnämnda sakkunniga ha med skrivelse den 6 februari 1947 avlämnat förslag till provisoriska bestämmelser i ämnet, därvid de — med tanke på frågans omprövning i ett vidare sammanhang — begränsat sig till sådana ändringar, som betingats av övergången till brutto-lönesystemet och den av 1944 års lönekommitté föreslagna lönesättningen.

Av 1941 års befolkningsutredning har i dess betänkande om förlossningsvården (SOU 1945: 50) framlagts förslag angående bestridandet av kostnaderna för barnmorskans resor och utrustning. Sedan i skrivelse till medicinalstyrelsen den 28 augusti 1944 föreståndarinnan vid Uppsala sjuksköterskeskola hemställt om utredning rörande ändring i skyldigheten för barnmorskeelev att anskaffa för barnmorskeyrket erforderlig utrustning i syfte att få bestämmelsen upphävd eller dess tillämpning ändrad, har detta ärende överlämnats till 1941 års befolkningsutrednings delegation för förlossningsvården, som i skrivelse den 22 februari 1945 framlagt förslag i frågan.

Sedan ovan nämnda förslag varit föremål för sedvanlig remissbehandling, har Kungl. Maj:t beslutat att till riksdagen avlåta proposition nr 196 angående bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distriktssköterskor m. m. De förslag, som däri framläggas, medföra ändringar i förordningen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. Här om har *föredraganden*, *statsrådet Mossberg*, i förevarande proposition under de särskilda paragraferna anfört följande.

»1 §.

Enligt nuvarande ordning är distriktsbarnmorska, då hon för förrättning i barnaföderskas hem måste företaga färd, som överstiger en kilometer, berättigad att av den vårdade erhålla antingen fri skjuts eller ersättning för resekostnaden enligt taxa, som fastställs av medicinalstyrelsen. Bestämelse härom återfinnes i 8 § av förordningen. Beträffande stad utanför

landsting är i 1 § andra stycket såsom ett av villkoren för att staden skall undantagas från indelningen i barnmorskedistrikt föreskrivet, att barnmorska, med vilken staden träffat avtal att fullgöra distriktsbarnmorskas uppgifter inom förlossningsvården, ej må av den vårdade uttaga annan ersättning än för sådan resekostnad som avses i 8 §.

I förenämnda proposition angående bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distriktssköterskor m. m. har föreslagits, att den vårdade skall befrias från skyldighet att bestrida barnmorskas resekostnader i samband med hemförlossning och eftervård och att dessa kostnader i stället skola fördelas mellan statsverket och huvudmännen efter samma grunder, som gälla för barnmorskas eller sjuksköterskas resor för hembesök inom den förebyggande mödra- och barnavården. Motsvarande regler böra enligt vad i propositionen förordats gälla även i fråga om barnmorskas resekostnader i sådan stad utanför landsting, som är undantagen från indelningen i barnmorskedistrikt. Till följd härav tarvas en justering av lydelsen av andra stycket i 1 §.

4 §.

Jämväl denna paragraf innehåller en hänvisning till reglerna om distriktsbarnmorskas rätt att av den vårdade erhålla reseersättning, vilken hänvisning bör utgå, då den vårdade befrias från skyldighet att ersätta dylika kostnader.

7 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser rörande distriktsbarnmorskas avlöningsförhållanden.

En övergång från netto- till bruttolönesystem är att förvänta även för denna befattningshavargrupp på samma sätt som redan skett för distriktsköterskorna genom särskild överenskommelse mellan svenska landstingsförbundet och sjuksköterskeföreningen. En omredigering av *första stycket* bör därför vidtagas. I enlighet med vad 1946 års statsbidragssakkunniga föreslagit synes det av praktiska skäl onödigt att i förordningen uttryckligen ange beloppet av den distriktsbarnmorska tillförsäkrade kontanta minimilönen. Detta spörsmål torde kunna regleras i den kungörelse, som innehåller statsbidragsbestämmelserna. De nuvarande bestämmelserna i förordningen synas fördenskull böra utbytas mot ett stadgande att distriktsbarnmorska skall åtnjuta kontant lön med minst det belopp som enligt vad särskilt är stadgat utgör förutsättning för att statsbidrag till hennes avlöning skall utgå.

Beträffande de bostadsförmåner, som huvudmannen enligt gällande regler skall tillhandahålla distriktsbarnmorska, är föreskrivet, att där hinder därför icke möter, särskilt rum för mottagning skall ingå i desamma. Övergång till bruttolönesystem synes ej böra medföra befrielse för huvudmännen från skyldigheten att, där så ske, anordna särskilt rum för distriktsbarnmorskas mottagning. Bestämmelse härom föreslås av mig skola upptagas i *andra stycket* av förevarande paragraf. Däri har vidare, i enlighet med vad jag anfört i propositionen om bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distriktssköterskor m. m., föreskrivits att distriktsbarnmorska skall, ut-

över erforderlig förbrukningsmateriel, kostnadsfritt erhålla all för hennes arbetsuppgifter erforderlig utrustning, varmed åsyftas nödig instrumentuppställning.

Någon ändring i *tredje stycket* rörande distriktsbarnmorskas rätt till fri sjukvård och semester torde ej vara erforderlig i förevarande sammanhang.

Distriktsbarnmorskas rätt till ersättning av huvudmannen för resekostnader i samband med förrättning i barnaföderskas hem bör regleras i *fjärde stycket*. För närvarande erhåller barnmorska — enligt 8 § — ersättning härför av den vårdade enligt taxa, som fastställes av medicinalstyrelsen. Styrelsen har bestämt, att berörda reseersättning skall, där icke annorlunda överenskommits, utgå i enlighet med vad som finnes angivet för reseklass III i gällande resereglemente. Då en överflyttning av resekostnaderna från den vårdade till det allmänna icke bör förändra distriktsbarnmorskas rätt till reseersättning, har nyssnämnda av medicinalstyrelsen fastställda norm för ersättningen inarbetats i förordningen. Statsbidragsfrågan bör lämpligen regleras i samma kungörelse, som innehåller bestämmelser om statsbidrag till distriktsbarnmorskor i övrigt. Erinras bör, att enligt de föreslagna grunderna för statsbidrag i här förevarande avseende statsbidrag ej kommer att utgå för resa, som företagits enbart inom stads, köpings eller municipalsamhälles planlagda område. Kostnaden för dylika resor kommer sålunda att i sin helhet åvila huvudmannen. Med hänsyn härtill synes något uttryckligt bemyndigande av Kungl. Maj:t icke erforderligt för att i förekommande fall huvudmannen skall vara berättigad att medge reseersättning även för färd med bil inom planlagt område.

I fråga om distriktsbarnmorskas färd från bostadsorten till annan tjänstgöringsort och åter eller mellan två dylika tjänstgöringsorter stadgas för närvarande att traktamentsersättning därför utgår enligt traktamentsklass F. Då denna klass enligt kungörelse den 30 december 1946 (nr 902) numera motsvarar klass D, synes en formell justering i detta hänseende böra ske i detta sammanhang. Enahanda ändring bör ske i *femte stycket*, däri bestämmelser om barnmorskas rätt till ersättning för flyttningskostnader återfinnas.

8 §.

Då barnmorskas rätt till reseersättning för förrättning i barnaföderskas hem regleras i 7 §, bör förevarande paragraf utgå.

9 §.

Av förslaget att den vårdade skall befrias från kostnaderna för distriktsbarnmorskas resor påkallas en formell ändring av denna paragraf.

10 §.

Då denna paragraf reglerar vissa med nettolönesystemet sammanhängande frågor, har den ansetts kunna utgå. Det synes böra ankomma på vederbörande huvudmän att tillse att bostadsfrågan för vikarierande distriktsbarnmorska löses på ett tillfredsställande sätt.

Övergångsbestämmelsen.

Jämväl den särskilda övergångsbestämmelsen till distriktsbarnmorskeförordningen, som innehåller stadganden om kommunalanställda barnmorskor, beröres av de nya reglerna om fördelning av kostnaderna för barnmorskas resor. I övergångsbestämmelsen är såsom förutsättning för att statligt lönetillskott och ersättning av statsmedel för lämnad vård skall utgå föreskrivet, att barnmorskan förbundit sig att av den vårdade ej uttaga annan ersättning än för resekostnad. Även för detta fall synes emellertid den vårdade böra befrias från dylik ersättningsskyldighet. Liksom beträffande andra vårdkostnader synes gottgörelse åt barnmorskan i det fåtal fall, varom här är fråga, böra helt utgå av statsmedel.

I anslutning till vad som uttalats i propositionen om bidrag till förevarande verksamhet torde nu föreslagna författningsändringar böra träda i kraft den 1 juli 1947.»

Utskottet, som inhämtat, att statsutskottet beslutat tillstyrka de genom ovan nämnda proposition nr 196 framlagda förslagen angående distriktsbarnmorskornas avlöningsförhållanden, resor och utrustning, har vid granskning av författningsförslaget i förevarande proposition icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får därför hemställa,

Utskottet.

att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 197 framlagda förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Stockholm den 22 maj 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck, Linder, Wistrand, Forslund, Löfvander, Björkman och Söderkvist;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås, Hedlund i Rådom, Larsson i Östersund, fru Västberg, herr Andersson i Eskilstuna, fru Boman, herr Lundberg och fru Sandström.

477855. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1947